

**Επαναληπτικό διαγώνισμα στα Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού Γ' Λυκείου
(για ΟΛΑ τα τμήματα)**

ΟΝΟΜΑ:

ΗΜ/ΝΙΑ: Σάββατο, 4 /11 / 2023

ΤΜΗΜΑ:

Βαθμός

%

Διδαγμένο κείμενο

50 μονάδες

1^ο απόσπασμα: Αριστοτέλους, Ἠθικά Νικομάχεια, Β 6.4-8, 1106a26-b7.

Ἐν παντί δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τὸ μὲν πλεῖον τὸ δ' ἔλαττον τὸ δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς [...]. Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος μέσον τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἐστὶν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δὲ ὁ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλὰ τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἐξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὲ μέσον ἐστὶ κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γὰρ εἴ τῳ δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἐξ μναῶν προστάξει· ἔστι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον, τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τὸ δὲ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δὲ οὐ τὸ τοῦ πράγματος ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς.

2^ο απόσπασμα: Αριστοτέλους, Ἠθικά Νικομάχεια, Β 6.10-13 & 16, 1106b18-28 & 1106b36-1107a6.

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρωθεν οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἔνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὕσα τοῦ μέσου. [...] Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγω καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις τη λέξη *Σωστό* ή *Λάθος*, ανάλογα με το περιεχόμενό τους, με βάση το 1^ο διδαγμένο κείμενο:

α. Διαιρώντας κάτι που έχει για γνωρίσματά του τη συνέχεια και τη διαιρετότητα μπορούμε να έχουμε μόνο δύο άνισα μεταξύ τους μέρη.

β. Μέσο σε σχέση προς το «ίδιο το πράγμα» είναι αυτό που απέχει εξίσου από καθένα από τα δύο άκρα, το οποίο και είναι ένα και το ίδιο για όλους.

γ. Μέσο «προς εμάς» είναι αυτό που δεν είναι ούτε πάρα πολύ, ούτε και πολύ λίγο, το οποίο δεν είναι ούτε ένα, ούτε το ίδιο για όλους. (3 προτάσεις x 2 μον. = 6 μον.)

A2.α. «τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν»: Σε ποια φράση από το 1^ο διδαγμένο κείμενο αναφέρεται η αντωνυμία «τοῦτο»; (2 μον.)

A2.β. «ὠρισμένη λόγω»: Σε ποια λέξη από το 2^ο διδαγμένο κείμενο αναφέρεται η μετοχή «ὠρισμένη»; (2 μον.)

Μονάδες 10

B1. «Λέγω δὲ τοῦ μὲν πράγματος ... οὐχ ἕν, οὐδὲ ταῦτὸν πᾶσιν.»: Να παρουσιάσετε τις δυο μορφές μεσότητας τις οποίες περιγράφει ο Αριστοτέλης στο εν λόγω χωρίο από το 1^ο διδαγμένο απόσπασμα και να καταγράψετε έναν εκφραστικό τρόπο με τον οποίο τις καταδεικνύει. Μονάδες 10

B2. Από το 2^ο διδαγμένο απόσπασμα θα μπορούσαμε να εξαγάγουμε το απόσταγμα: το φρόνιμο άτομο πρέπει να τηρεί το μέτρο στις πράξεις και τα πάθη του · αυτό είναι που επαινείται και καθετί άλλο ψέγεται. Να παρουσιάσετε τις θέσεις που εκφράζει ο Αριστοτέλης σε ένα τέτοιο πλαίσιο, συγκρίνοντάς τις με εκείνες που απορρέουν από τα κείμενα που ακολουθούν, το ποίημα του λυρικού ποιητή Αρχιλόχου και τα χωρία από την τραγωδία *Φοίνισσαι* του Ευριπίδη. Μονάδες 10

Αρχιλόχος, «θυμέ, θύμ'» (D67a, 128W), (μτφ. Δ. Ιακώβ)

Καρδιά, καρδιά μου, που σε ταράζουν αγιάτρευτες
συμφορές, μάζεψε τις δυνάμεις σου κι αντιμετώπισε
τον εχθρό (...). Αν νικήσεις μη δείξεις τη χαρά σου
δημόσια κι αν νικηθείς μη ριχτείς στο πάτωμα του
σπιτιού σου κλαίγοντας. Να χαίρεσαι στη χαρά και να
λυπάσαι στη λύπη, αλλά όχι υπερβολικά.

Ευριπίδης, Φοίνισσαι, 526-585, fragmenta: Η Ιοκάστη καλεί τους γιους της να δείξουν αυτοσυγκράτηση.

Χορός: Πράξεις κακές ποτέ δεν πρέπει να επαινούνται ·
δεν είναι ωραίο, αλλά και πικρό για τη δικαιοσύνη.

Ιοκάστη: Αχ γιε μου, Ετεοκλή, (...) Γιατί, παιδί μου, σε έχει κυριέψει η Φιλοδοξία;

Γιατί; Δαίμονας άγριος είναι αυτή, που ορμάει μέσα σε ευτυχισμένα σπίτια
και σε πόλεις και μόνο ερείπια αφήνει πίσω της. Γι' αυτήν λοιπόν
έχασες το μυαλό σου; Όχι, παιδί μου · αγκάλιασε την άλλην,
την *Ισότητα*, ό,τι καλύτερο στον κόσμο · αυτήν που ενώνει
φίλο με φίλο, χώρα με άλλη χώρα, σύμμαχο με σύμμαχο.
Η *Ισότητα* είναι νόμος φυσικός, παιδί μου · (...)
αυτή όρισε να δεσπόζουν στους ανθρώπους *μέτρα* και *σταθμά* (...).
Οι φρόνιμοι ικανοποιούνται με όσα τους αναλογούν (...).
Στ' όνομα λοιπόν των θεών, παιδιά μου, σας ικετεύω, αφήστε τις υπερβολές!

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω θέσεις, τη λέξη *Σωστό*, αν είναι σωστή, ή τη λέξη *Λάθος*, αν είναι λανθασμένη:

- α. Σε απόσπασμα από έργο του Ηράκλειτου, του μεγάλου Εφέσιου σοφού, διαβάζουμε, «εὐδαιμονίη ψυχῆς καὶ κακοδαιμονίη» (:είναι υπόθεση της ψυχῆς η ευδαιμονία και η κακοδαιμονία).
- β. Για τον Αριστοτέλη η ευδαιμονία είναι ενέργεια της ψυχῆς του ανθρώπου, με τους κανόνες της τέλει αρετής («ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν»).
- γ. Ένας λόγιος τον οποίο είχε την τύχη να συναντήσει ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία, όταν ήρθε να σπουδάσει σ' αυτήν σε ηλικία δεκαεπτά ετών, ήταν ο Εὐδοξος από την Κνίδα.
- δ. Στο Α' βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων ο Αριστοτέλης μιλά διεξοδικά για το πιο μεγάλο αγαθό που επιδιώκουν με τις πράξεις τους οι άνθρωποι, την ευδαιμονία.
- ε. Κατά τον Αριστοτέλη το *ἐπιθυμητικόν*, ένα καθαρά λόγον ἔχον μέρος της ψυχῆς, έχει σχέση με τις αρετές που περιγράφουν τον χαρακτήρα του ανθρώπου (ηθικές αρετές).

Μονάδες 10

B4. Να βρείτε στο 1^ο διαδαγμένο κείμενο μία (1) λέξη ετυμολογικά συγγενή ή σχετιζόμενη με καθεμία από τις παρακάτω: **έξη, παντοκρατορία, λιποβαρής, αρετή, έκτος, εδώδιμος, τάγμα, στάση, βλήμα, φυγή.** Μονάδες 10

Αδίδακτο κείμενο

50 μονάδες

Ξενοφώντας, Κύρου Ανάβασις, 3. 1. 33-36 & 38

Μετά τη δολοπλοκία του Τισσαφέρνη που οδήγησε στη σύλληψη και θανάτωση των στρατηγών τους, οι Έλληνες στρατιώτες στην Ασία είχαν περιέλθει σε απελπιστική κατάσταση. Τότε ξεχώρισε ως μοναδική ηγετική φυσιογνωμία ο Ξενοφώντας. Στο παρόν απόσπασμα ο τελευταίος καλείται από τον Ιερώνυμο να πάρει το λόγο και να ανακοινώσει τις προτάσεις του στους αρχηγούς του ελληνικού στρατεύματος.

[33] Ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὄπλων* ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. Ὅτε δὲ ταῦτα ἦν σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες. [34] Ἐνταῦθα Ἰερώνυμος Ἡλείος πρεσβύτατος ὦν τῶν Προξένου λοχαγῶν ἤρχετο λέγειν ὧδε. Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα εἴ τι δυναίμεθα ἀγαθόν. Λέξον δ', ἔφη, καὶ σύ, ὦ Ξενοφῶν, ἄπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς.

[35] Ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης οὓς μὲν ἐδυνήθησαν συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς ἦν δύνωνται, ἀπολέσωσιν. Ἡμῖν δέ γε οἶμαι πάντα ποιητέα ὡς μήποτε ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μάλλον ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν. [36] Εὖ τοίνυν ἐπίστασθε ὅτι ὑμεῖς τοσοῦτοι ὄντες ὅσοι νῦν συνεληλύθατε μέγιστον ἔχετε καιρὸν. Οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς βλέπουσι, κἂν μὲν ὑμᾶς ὁρῶσιν ἀθύμους, πάντες κακοὶ ἔσονται, ἦν δὲ ὑμεῖς αὐτοὶ τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῆτε, εὖ ἴστε ὅτι ἔψονται ὑμῖν καὶ πειράσονται μιμεῖσθαι. [37] ἴσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. ὑμεῖς γὰρ ἐστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτε εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιοῦν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβουλεύειν τούτων καὶ προπονεῖν, ἦν που δέη. [38] Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶομαι ἂν ὑμᾶς μέγα ὠφελῆσαι τὸ σφάτευμα, εἰ ἐπιμεληθείητε ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν.

– τὸ πρόσθεν τῶν ὄπλων: ο ελεύθερος χώρος μπροστά από τις σκηνές του στρατοπέδου.

G1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα του κειμένου: «Ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, ... ὡς, ἦν δύνωνται, ἀπολέσωσιν.» (από τις §§ 33-35)

Μονάδες 20

Γ2. Να αναφέρετε για ποιους λόγους, κατά τα λεγόμενα του Ξενοφώντα, οφείλουν οι Έλληνες στρατηγοί και λοχαγοί να δείξουν γενναιότητα στη δύσκολη αυτή στιγμή. Θα αναπτύξετε την απάντησή σας λαμβάνοντας υπόψη και τις **παροτρύνσεις** του ομιλητή προς τους στρατιωτικούς.

Μονάδες 10

Γ3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τούς ζητούμενους **τύπους** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

- (τό) **δήλον, ἀθύμους**: την ονομαστική ενικού του θηλυκού γένους των επιθέτων, στο θετικό βαθμό.
- **νύκτες, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, οἱ στρατιῶται**: την κλητική του ενικού αριθμού.
- **βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης**: τη γενική και τη δοτική του ενικού αριθμού.

Μονάδες 10

Γ4.α. Να αναγνωρίσετε ένα (1) σύστοιχο αντικείμενο στο παρακάτω απόσπασμα και να αποκαταστήσετε την βραχυλογία που εμφανίζει: (2 μον.)

— Λέξον δ', ἔφη, καὶ σύ, ὦ Ξενοφῶν, ἄπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. Ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν.

Γ4.β. Να αναγνωρίσετε το **υποκείμενο** των ρηματικών τύπων που έχουν υπογραμμισθεί στο παρακάτω απόσπασμα:

— «Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὀρώσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα εἴ τι δυναίμεθα ἀγαθόν.» (3 μον.)

Γ4.γ. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους όρους που έχουν υπογραμμισθεί στο κείμενο αυτενέργειας:

ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν, ταῦτα, Ἡμῖν, ὑμῖν. (4 μον.)

— καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. Ὅτε δὲ ταῦτα ἦν σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες. (...)

— Ἡμῖν δέ γε οἶμαι πάντα ποιητέα ὡς μήποτε ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν. (...) εὖ ἴστε ὅτι ἔψονται ὑμῖν καὶ πειράσσονται μιμεῖσθαι.

Γ4.δ. Ποια σημασία έχει το ρήμα που έχει υπογραμμισθεί στο παρακάτω απόσπασμα; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. (1 μον.)

— Ἡμῖν δέ γε οἶμαι πάντα ποιητέα ὡς μήποτε ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν.

Μονάδες 10